

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 6, Issue 3, September 2018, p. 154-165

Received	Reviewed	Published	Doi Number
17.08.2018	01.09.2018	30.09.2018	10.18298/ijlet.3140

“Marriage” as an Instrument of Power in the Saga of King Rother

*H. Kazım KALKAN*¹

ABSTRACT

King Rother epic is a German epic that emerged in the twelfth century and consists of a total of 5197 verses. Except for the last lines, the entire work has survived until today. It is possible to say that the recognition rate of the relevant epic is very low in Turkey, as the studies in Turkey related to the work in question are very limited. From a historical reality point of view, there is no Emperor named “Rother” in history, and the hero is a fictional personality. In order to create the main character of the work, a fictional hero was created using different historical personalities, and as material, it was partially lived in different periods of European history and it was used in the memories of the people. The work focuses on a series of adventures as King Rother approached the daughter of the Eastern Roman Emperor Constantine to marry. The conflict between the two kings is also a reflection of the ongoing struggle of domination between the Eastern and Western Roman Empires in the story where Constantine represented East Rome and Rother represented West Rome. In this study, other's intention was to answer the question whether the marriage was based on emotional causes, or whether it was one of the political marriages to strengthen or strengthen the power we have seen in history. The first part of the study focused on the summary of the work, its characters and its relation to historical reality, and then briefly addressed the understanding of marriage in medieval Europe. In the last section, the reasons that make the marriage of Rother necessary were examined by taking into consideration the conditions of the period in which the work was made.

Key Words: King Rother, Epic, German epics.

Kral Rother Destanında Bir İktidar Aracı Olarak “Evlilik”

ÖZET

Kral Rother destanı toplam 5197 mısradan oluşan 12. yüzyılda ortaya çıkmış bir Alman destanıdır. Son mısralar hariç eserin tamamı günümüze kadar ulaşabilmiştir. Söz konusu eserle alakalı Türkiye’de yapılan çalışmalar son derece sınırlı olduğundan, ilgili destanın bilinirlik oranının Türkiye’de çok düşük olduğunu söylemek mümkündür. Tarihsel gerçeklik açısından bakıldığında Avrupa tarihinde “Rother” adında bir imparatorun olmadığı ve kahramanının kurmaca bir kişilik olduğu görülmektedir. Destanda eserin ana karakterini oluşturmak için farklı tarihi kişilikler kullanılarak hayali bir kahraman yaratılmış, malzeme olarak da Avrupa tarihinin farklı dönemlerinde kısmen yaşanmış ve halkın belleğinde iz bırakan hadiseler kullanılmıştır. Eser, kral Rother’in evlenmek için Doğu Roma İmparatoru Konstantin’in kızına talip olması neticesinde yaşanan bir dizi macerayı konu etmektedir. Konstantin’in Doğu Roma’yı, Rother’in ise Batı Roma’yı temsil ettiği hikâyede, iki kral arasındaki çatışma aynı zamanda Doğu ve Batı Roma İmparatorlukları arasında süregelen hâkimiyet mücadelesinin de bir yansımasıdır. Bu çalışmayla, Rother’in niyetlendiği evliliğin duygusal nedenlere mi dayandığı, yoksa tarihte bolca örneğine rastladığımız güç devşirme veya pekiştirme amaçlı siyasi evliliklerden birisi mi olduğu sorusunun cevabı aranmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde eserin özeti, karakterleri ve tarihsel gerçeklikle ilişkisi üzerinde durulmuş ve devamında ortaçağ Avrupa’sının evlilik anlayışına kısaca değinilmiştir. Son bölümde ise Rother’in evliliğini gerekli kılan nedenler, eserin ortaya çıkmış olduğu dönemin şartları da ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: König Rother, Destan, Alman Destanları.

¹ Dr. Öğretim Görevlisi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, k.kalkan@gazi.edu.tr

1. Giriş

Kral Rother 12. yüzyılda ortaya çıkmış ve Nibelungen destanının gölgesinde kalmış bir Alman destanıdır. Türkiye açısından bakıldığında ise eserle ilgili yapılan çalışmaların azlığından² hareketle, söz konusu destanın ülkemizdeki tanınırlık oranının çok düşük olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir. Toplam 5197 mısradan oluşan destanın tamamının yer aldığı -son mısralar hariç- Heidelberg nüshası günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bununla birlikte Hannover, Baden ve Nürnberg şehirlerinde de çeşitli nüshaları mevcut bulunan (von Bahder, 1884: 8) eser, Kral Rotherin siyasi amaçlı bir evlilik yapmak amacıyla Doğu Roma İmparatoru Konstantin'in kızına talip olmasını ve bunun neticesinde gelişen olayları konu etmektedir. Eser içeriğindeki yoğun siyasi doku nedeniyle aynı zamanda Doğu ve Batı Roma İmparatorlukları arasında süregelen hâkimiyet mücadelesinin bir yansıması olarak da görülmektedir.

1.1. Yöntem

Bu çalışmayla, Rother'in yapmak istediği evliliğin duygusal bir arka plana mı dayandığı, yoksa siyasi gerekçelerden mi kaynaklandığı sorusunun cevabı aranmıştır. İlk olarak okuyucuya genel bir bilgi sunmak amacıyla eserin özeti verilmiş ve tarihsel gerçeklikle ilişkisi üzerinde durulmuştur. Devamında Orta Çağ Avrupası'nda hüküm süren evlilik anlayışına ana hatlarıyla değinilmiştir. Son bölümde ise Rother'in evliliği ve bunu gerekli kılan nedenler, eserin ortaya çıkmış olduğu dönemin şartları da ele alınarak incelenmiştir. Çalışmada destanın kaynak metni olarak Kramer (1961) tarafından günümüz Almancasına çevrilen *König Rother* adlı eser kullanılmıştır. Yapılan alıntılar destandaki özgün şekliyle değil, günümüz Almancasına aktarılmış halleriyle verilmiştir. Söz konusu alıntılar Almanca kaynak metindeki mısra numaralarıyla verilmiş ve tarafımızca Türkçeye çevrilmiştir.

2. Destanın Özeti

Bari şehrinde ikamet eden Batı Roma İmparatoru Rother hâlâ bekârdır. Danışmanlarının tavsiyesiyle Doğu Roma İmparatoru Konstantin'in kızıyla evlenmeye karar verir. O güne kadar görülmemiş zenginlikte bir heyet yollayarak İmparator Konstantin'den kızını ister. Fakat imparator bu teklifi reddettiği gibi, gelen araçların hepsini de hapse attırır. Aradan bir yıl geçmesine rağmen yollamış olduğu araçlardan haber alamayan Kral Rother, Doğu Roma İmparatorunun ikamet ettiği Konstantinapol şehrine gitmeye karar verir. Amacı ne olup bittiğini öğrenmek, eğer yolladığı elçiler hayattaysa onları kurtarmak, ölmüşlerse de intikamlarını almaktır. Konstantinapol'e vardığında gerçek kimliğini gizleyerek kendisini Dietrich olarak tanıtır. Kral Rother tarafından sürgün edildiğini söyleyerek, imparatorudan sığınma hakkı ister. Karşılık olarak da imparatorun hizmetine girme teklifinde bulunur. Bu isteği kabul gören Dietrich kısa zamanda hem halkın hem de kralın saygısını kazanır. Bir fırsatını bulup Konstantin'in kızı ile baş başa kaldığında ona evlilik hakkındaki fikirlerini sorar. Rother'den başkası ile evlenmek istemediği cevabını aldığı anda kendisinin aslında Rother olduğunu gizli kalması şartı ile kralın kızına anlatır.

² Yaptığımız araştırmalarda her üçü de Hüseyin ARAK tarafından yapılmış olan bir yüksek lisans tezi ve üç makale tespit edebildik.

Bu esnada Babil Kralı Ymelot'un ordusuyla Konstantinapol üzerine yürüdüğü öğrenilmesi üzerine Kral Konstantin, yapacağı savaşta Dietrich'ten destek ister. Dietrich de hapisteki elçilerin serbest bırakılarak kendi emrine verilmesini talep eder, böylelikle adamlarını kurtarmış olur. Yapılan savaşta Dietrich'in dâhiyane savaş taktiği ve cesareti sayesinde Ymelot yenilir ve zafer haberini Konstantinapol'e ulaştırma görevi Dietrich'e verilir. Fakat Dietrich bir hileye başvurur: Şehre, Ymelot'un galip geldiğini ve askerleriyle birlikte şehre yaklaşmakta olduğunu ve kadınların acilen şehri terk etmeleri gerektiği haberini yayar. Bütün kadınlar şehirden kaçmak için gemilere binerler. Konstantin'in kızı da gemiye bindiğinde içinde Rother'in de yer aldığı gemi Bari şehrine doğru yola çıkar.

Fakat Rother Bari'ye döndüğünde ülkesini iç çatışmalardan bitap düşmüş bir halde bulur. Yerine vekil tayin ettiği Amelger'in ölmesiyle birlikte ülkede isyanlar baş göstermiştir. Kral Rother isyanları bastırıp ülkede yeniden nizamı tesis etmek üzere Bari şehirden ayrılmak zorunda kalır. Bu sırada Kral Konstantin de boş durmamaktadır. Kızını Rother'in elinden kaçırmak için bir gezgin çalgıcıyı görevlendirir. Tüccar kılığına bürünerek gemiyle Bari şehrine gelen gezgin çalgıcı bir şekilde Rother'in eşinin yanında az sayıda korumayla gemiye binmesini sağlar. Gemiye saklanmış askerlerin korumaları kolayca bertaraf etmesiyle Rother'in eşi esir alınır ve gemi yeniden Konstantinapol'e doğru yelken açar.

Geri döndüğünde eşinin kaçırıldığını öğrenen Rother çok sinirlenmesine rağmen yine büyüklüğünü göstererek kimseyi cezalandırmaz. Askerleri ile birlikte Yunanistan'a geçer. Burada hacı kılığına bürünerek Konstantinapol'e girdiğinde evlenmek istediği Prensesin Babil Kralı Ymelot'un oğlu Basilikum ile nikâh kıymak üzere olduğunu görür. Rother düğün yemeğinde prensesin parmağına bir yüzük takarak onun kendisini tanımasını sağlamak ister. Fakat bu durum diğerlerinin de onu tanımasına neden olur ve Rother yakalanarak idama mahkûm edilir. İdam edileceği yeri seçme şansı kendisine verildiğinde adamlarının gizlendiği ormanın yakınlarında bir yeri tercih eder. İnfaz seremonisi başlamadan hemen önce Rother'in adamları saldırıya geçerek krallarını kurtarırlar. Çok kanlı bir çarpışmanın ardından Konstantin yenilir ve esir edilir. Rother, danışmanlarının tavsiyesine uyarak Kostantin'in canını bağışlar ve krallığına da herhangi bir zarar vermez. Ardından eşini de alarak Bari şehrine geri döner. Bu evlilikten Pippin³ adını verdikleri bir erkek çocukları olur. Çocuk büyüüp 24 yaşına geldiğinde Rother tahtını oğluna bırakarak bir manastırda inzivaya çekilir.

3. Destandaki Karakterler

Kral Rother destanı; Kral Rother, Kral Konstantin ve Konstantin'in kızı olmak üzere toplam üç ana karakter etrafında şekillenmiştir. Bunlardan en önemlisi destana adını veren Kral Rother'dir. Rother, kendisine 72 kralın sadakatle bağlı olduğu kudretli bir hükümdardır. Göz alıcı bir zenginliğe ve büyük bir saygınlığa sahip olmasına rağmen hala kendine denk bir eş bulamamıştır. Fakirleri kollayan, çıplakları giydiren, açları doyuran, sığınmacıların dertleriyle ilgilenen bir kraldır. Kararlarını istişare ile almakta, adamlarının görüşlerine değer vermekte, ihtiyaç duyulduğunda zekice hileler yapabilmektedir. Esir düşen adamlarını kurtarmak için kendi hayatını tehlikeye atabilecek derecede

³ Pippin, Büyük Karl'ın (Karl der Große) babasıdır. Son Roma İmparatorunun 5. yüzyılda tahttan indirilmesinden sonra Roma İmparatoru unvanı ortadan kalkmıştı. Büyük Karl 800 yılında Roma'da Papa'nın elinden taç giyerek imparator unvanı alan ve dolayısıyla da Roma İmparatorluğu'nun varisi sayılan ilk kraldır.

cesur ve vefakâr, sadık ve yaşlanmış vassali Meran Dükü'nün atının dizginlerini tutarak ayakta karşılayacak derecede de alçakgönüllüdür. Kindar değil affedicidir. Oğlu 24 yaşına geldiğinde tahtı ona bırakarak kendini tanrıya adanmış, böylece dünya malında gözü olmayan dindar bir adam olduğunu göstermiştir. Görüldüğü üzere Rother hakkında tüm güzel erdemleri şahsında toplamış ideal hükümdar imajı çizilmektedir.

Buna karşılık Kral Konstantin için çizilen portre ise Rother'in tam tersidir. Konstantin, kibrinden dolayı hiç kimseyi kendine denk görmemekte, kızının istenmesini kendisine hakaret sayarak buna cüret edenleri ölümle cezalandırmaktadır. Kendisine gelen elçileri bile zindana attıracak derecede kural tanımaz bir zorbadır. Konstantin cimriliği nedeniyle askerlerinin gözünde bile saygınlığı olmayan bir kraldır. Sarayında vereceği yemeğe katılımın az olmasından korkarak, davet edilen herkese katılım mecburiyeti getirmekte, hatta idamla tehdit etmektedir. Babil kralının seferini duyunca yüreğini korku kaplayan bir korkak, Rother'in kendisine yaptığı büyük iyiliğe rağmen onu sırtından vuran bir nankördür. Kızını kendisi adına merhamet dilenmek için Rother'e gönderen, başışlanması karşılığında kızını ve şehri vermeyi teklif eden gururdan yoksun bir hükümdardır. Ayrıca Konstantin sıklıkla bizzat Kraliçe tarafından eleştirilmekte ve hatta aşağılanmaktadır. Doğu Roma İmparatoru'nun bu kadar kötü karakterize edilmesinin iki ana nedeni olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilkinin eserin siyasi karakterinde aramak gerekir: Destan, Roma İmparatorluğu tacının varisi olma iddiasındaki iki siyasi yapının hâkimiyet mücadelesinin de bir yansımasıdır. Eser Batı Roma topraklarında yazıldığından, Batı Roma'nun idealize edilip, Doğu Roma İmparatorunun şahsı üzerinden Doğu Roma İmparatorluğu'nun yerilmesi son derece doğaldır. İkinci neden ise Bavyera Dükü Welf'in 1101 yılında çıktığı haçlı seferinde Bizans İmparatoru ile yaşamış olduğu gerginliklerdir. Bu gerginliklerin Alman topraklarında duyulmasıyla birlikte Bizans'ın olumsuz imajının daha da pekişerek esere yansımış olması muhtemeldir.

Bizans İmparatoru Konstantin'in kızının gerek fiziki gerekse ruhsal özellikleri hakkında verilen bilgiler ya da çıkarım yapılabilecek ifadeler oldukça sınırlı olduğu gibi, ismi hakkında da hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Prensesinin dış görünüşü hakkında bilgi verilen tek yer, Dük Luppold'un Rother'i ve diğerlerini bilgilendirdiği bölümdür. Burada anlatılmaz güzellikte olduğu, sarayda gökteki bir yıldız gibi parladığı, göz kamaştırıcı ve ince belli olarak tarif edilmektedir. Ayrıca ince planlar kurabilecek kadar zeki ve babasına güven telkin etmiş bir kişilik olduğu da söylenebilir.

Bununla birlikte Dük Erwin, Tenglingen'li Amelger, Dük Arnold, devlerin Kralı Aspirian gibi Rother'e olan sadakatleri ile dikkat çeken vassallerle birlikte, Meran Dükü Berchter ve Kont Luppold gibi hem sadakatleri hem de bilgelikleri ile ön plana çıkan karakterler de eserin diğer önemli isimleridir. Babil Kralı Ymelot ve oğlu Basilikum ise kötülüğün temsilcisi, Hristiyanlığın düşmanı kâfirler şeklinde betimlenmiştir.

4. Tarihsel Gerçeklikle İlişkisi

Kral Rother Destanı Orta Yüksek Almanca döneminin halk dilinde yazılmış ilk saray destanlarından biridir. 12. yüzyıldaki en ünlü metinlerden olan eser bu etkisini 16. yüzyıla kadar sürdürmüştür (Wolf, 2018). Eser VII. yüzyıldan XII. yüzyıla kadarki 500 yıllık bir zaman diliminde yer almış tarihi olayların ve şahsiyetlerin Kral Rother'in şahsında birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Tarihsel gerçeklik açısından bakıldığında Avrupa tarihinde Rother adında bir imparatora rastlanmaz. Kurmaca bir kişilik olarak karşımıza çıkan Rother, Kramer'e (1961) göre iki tarihi şahsiyetin bileştirilmesinden doğmuştur: İlki

614-650 yıllarında yaşamış ve tebaasının haklarını bir manifesto ile kayıt altına almış ünlü Langobard Kralı Rothari'dir. Ayrıca Rothari Bizansa karşı yaptığı zorlu savaşlarla da bilinen ve halkının zihninde uzun süre yaşamaya devam etmiş efsanevi bir kişiliktir. İkinci tarihi şahsiyet ise Bizans İmparatorunun kızını istemek için İstanbul'a giden ve aynı zamanda yazarın çağdaşı olan Norman beyi II. Roger'dir (Kramer, 1961: 10-11). Arak'ın (2006: 51) De Vries'den (1922) aktardığına göre; Roger Bizans İmparatoru Konstantin'in kızını istemek için İstanbul'a gitmiş, ret cevabı alması üzerine deniz filosuyla yeniden gelerek şehri kuşatma altına almıştır. Eseri kaleme alan kişi Rothari'den "Roth-", Roger'den ise "-er" olarak Rother ismini yaratmış, sonrasında da eserini kurgulamak için farklı dönemlerde yaşanmış olayları birleştirmiştir (Kramer, 1961: 10-11). Görüldüğü üzere destanda eserin ana karakterini oluşturmak için farklı tarihi kişilikler kullanılarak hayali bir kahraman yaratılmış, malzeme olarak da tarihte farklı dönemlerde kısmen yaşanmış hadiseler kullanılmıştır.

Destanın sözlü anlatıdan yazılı metne dönüşümüyle ilgili olarak; Von Bahder eserin Ren bölgesinden gelen bir gezgin tarafından Bavyera bölgesinde kaleme alındığı kanaatindedir. Yazarın eserini kaleme alırken kullandığı bol miktarda Köln'ün kuzeyinde konuşulan lehçeye ait unsurları buna dayanak olarak sunar. Fakat bununla birlikte Edzardi'nin eserin Ren bölgesinde yazılıp, Bavyera bölgesinde üzerinde değişiklikler yapıldığı fikrinin de yabana atılmaması gerektiği görüşündedir. Von Tenglingen sülalesinin Bavyera'nın en bilindik ailelerinden biri olması, "Meran Dükü" unvanının 12. yüzyılda Bavyeralı ailelerde olması, eserin Bavyera'da yazılmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Yine Bavyera Dükü Welf'in 1101 yılında⁴ haçlı seferine katılması, Bizans İmparatorunun güvensizliği ve kararsızlığı nedeniyle ordusuyla uzun süre İstanbul önlerinde kamp kurmak zorunda kalması da (von Bahder, 1884: 5-7) destandaki olumsuz Bizans İmparatoru imajının doğmasına katkı sunan tarihsel bir gerçeklik olabilir.

5. Orta Çağda Evlilik

Gillis'in (1997) "Evlilik ve aile gibi önemli [kurumları] şahsi hoşlanma hissi ve aşk gibi güvenilmez [duygular] üzerine inşa etmek şeklindeki saçma bir düşünce atalarımızın aklına asla gelmezdi" (Van Eickels, 2007: 5) cümlesi günümüz şartlarında kulağa hoş gelmese de, Orta Çağın evlilik ve aile anlayışını tanımlama da oldukça isabetlidir. Dünyanın pek çok yerinde bir geçiş mertebesi, bireyin hayat serüveninde bir dönüşüm biçimi olarak kabul edilen evlilik (Yeşil, 2014: 38-54) ile eserin kalem alındığı yıllarda Avrupa'da hüküm süren evlilik anlayışı hem çağdaş uygarlıklardan hem de günümüzdekenden oldukça farklıdır. Bu dönemde evlilik iki insanın birbirini severek kendi hür iradeleri ile ömür boyu birlikte olmak için bir araya gelmelerinden ziyade çıkar birlikteliği üzerine inşa edilmiş bir kurumdur. "Sınıfsal saygınlık ve yarar düşüncesi, siyasi, ailevi ve ekonomik hesaplar" (Schumacher, 1967: 22) eş seçimini belirleyen unsurlardı. Orta Çağda evliliğin üç temel amacı vardı: legal bir varisin dünyaya getirilmesi, mülklerin hukuki olarak evlatlara aktarılması (çünkü yalnızca evlilikten doğan çocuklar varis olarak tanınmaktaydı) ve sosyal ilişkileri kurmak ya da geliştirmek (Van Eickels, 2007: 5). Orta Çağ Avrupası'nda kabul gören evlilik türlerini üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

⁴ Her ne kadar 1. Haçlı seferinin tarihi olarak 1096-99 yılları gösterilse de 1099 yılından sonrada Filistin'de yerleşen haçlılara destek sağlamak için Avrupa'dan birlikler gönderiliyordu. 1. Haçlı seferinin seferinin üçüncü aşaması olarak görülen 1101 yılında da Avrupa'dan üç büyük ordu Kudüs'e doğru yola çıkmışlardı. (Demirkent, 1996: 532)

a) Muntehe:

“Munt” hem koruma hem de hâkimiyet anlamı taşımaktaydı. “Muntehe” ise kadının ailesinin korumasından/hâkimiyetinden çıkarak eşinin koruması/hâkimiyeti altına girmesi anlamına geliyordu (Goetz, 1991: 40-43). Adını Günümüzde “velayet” şeklinde ifade edebileceğimiz “Munt” kelimesinden alan bu evlilikte, evlenen kadının velayeti bir erkekten (babası, kardeşi veya akrabası) alınıp başka bir erkeğe veriliyordu. Orta Çağda en sık rastlanan bu evlilik türü, iki aile arasında yapılan ve kadının nesneyi teşkil ettiği hukuki bir anlaşma niteliğindedir. Kadının onayı olması şart değildi. Halka açık ve şahitler eşliğinde kıyılan nikâhla onaylanan bu evlilik türü, kadına da çeşitli haklar vermekle birlikte, boşanma yetkisini yalnızca erkeğe vermekteydi. Hanedanlar arasında yapılan evliliklerde „Muntehe“ kavramının kapsamı içerisindeki evliliklerdi (Meier, 2005: 29-30). Bunun nedeni ise diğer bu evliliklerden doğan çocukların, ailelerinin öncelikli kanuni mirasçısı sayılmalarıydı. Gelinin velayetini elinde bulunduranlara başlık parası ödenmesi nedeniyle “Muntehe” haklı olarak “Kaufehe (satış evliliği)” olarak da adlandırılıyordu. (Theisen, 2017: 180)

b) Friedelehe

“Friedelehe” iki insanın birbirlerini severek karşılıklı olarak anlaşmaları neticesinde ortaya çıkan evlilik türüdür. “Friedel” günümüz Almancasında “Geliebter” (erkek sevgili), “friedele” “Geliebte” (kadın sevgili) anlamlarına gelir (Theisen, 2017: 182). “Muntehe” yoluyla evli olan bir erkek aynı zamanda bir veya birden fazla “Friedelehe” de yapabiliirdi. Ama kadınların birden fazla “Friedelehe” yapma hakları yoktu (Goetz, 1991: 30). Bu evliliğin en büyük özelliği, kadının erkeğin velayeti altına girmemesi ve dolayısıyla da “Muntehe” ile kıyaslandığında hukuki açıdan daha güçlü bir konumda bulunuyor olması idi. Özellikle de asil kadınlar kendilerinden sınıf olarak daha aşağıda yer alan erkeklerle yaptıkları evliliklerde onların tahakkümü altına girmemek için bu yolu tercih ediyorlardı (Mikat, 1971: 816-820). Bu evlilikten doğan çocuklar da “Muntehe”den doğanlar gibi kanuni mirasçı idiler. Ama tercih yapılması gerektiğinde, öncelik “Muntehe”den doğan çocuklara verilmekteydi. (Kottje, 1990: 218)

c) Kebsehe

Özgür bir erkekle ona ait olan hizmetçisi arasındaki ilişkiyi anlatır. Özgür olmayan kadın normal bir evlilikte olduğu gibi efendisinin evinde oturabiliirdi. Buradan evlilikten ziyade evlilik benzeri bir ilişki söz konusudur (Schulze, 2000: 27). Brauerse’e (2011: 15) göre ise bu evlilikte kadın, erkeğin istediği zaman cinsel birlikteliğe zorlayabileceği bir köleden başka bir şey değildi. Bu evlilikten doğan gayri meşru çocuklara ise “Kegel”(gayri meşru çocuk) denilmekteydi. Bu çocuklar babalarının kanuni varisi olarak kabul görmediklerinden, onların miraslarından pay almaları da söz konusu değildi.

6. Kral Rother’in Evliliği

Evlilik yaparak güç devşirme, gücünü pekiştirme veya düşmanlıkları sonlandırma, tarih boyunca devletlerin sık sık başvurdukları yöntemlerdendir. Asurlular’da, Hititler’de, Eski Mısır’da, Pers İmparatorluğu’nda ve daha birçok antik dönem krallıklarında siyasi amaçlı evliliklere rastlanmaktadır. (bkz. Yıldırım, 2013: 247-268). Yine Büyük Selçuklular, Karahanlılar, Harezmsahlar, Gazneliler gibi Orta Çağ Türk devletlerinde (bkz. Ayan, 2017: 7-214), Osmanlı İmparatorluğu’nda (bkz. Parlaz, 2013: 57-89), Orta ve Yakın Çağ Avrupası’nda (bkz. Kägler, 2014: 5-20) da siyasi hedefleri

gerçekleştirme amaçlı çok sayıda evliliğin varlığı bilinmektedir. Bu tür evlilikler söz konusu dönemlerde yadırganacak herhangi bir tarafları olmayan son derece doğal birlikteliklerdi. Ayrıca hanedan mensuplarınca yapılan evliliklerin başarısının aşkla değil, hanedanın çıkarlarına faydalı olup olmadığı ile ölçüldüğünün de (Bumke, 1986: 540) unutulmaması gerekir.

Acaba Rother'in arzuladığı evlilik de tarihte birçok örneği bulunan siyasi amaçlı evliliklerden birimiydi? Bu sorunun cevaplanması aslında çok da zor değildir. Rother kendisine 72 kralın biat ettiği, etrafında sadık devlet adamları bulunan, büyük saygınlığı olan asil bir hükümdardır. Fakat kusursuz bir hükümdar portresi çizen Rother'in en büyük eksikliği kendisine yaraşır bir eşinin bulunmamasıdır:

“Ve eğer kitaplar yalan söylemediyse,
Hiç bir şeyi eksi değildi onun,
bir eş dışında.”

“und haben die Bücher nicht gelogen,
dann mangelte ihm nichts,
nur eine Gattin fehlte ihm.”
(König Roter, mısra: 15-17)

Kral Rother'in evlenmesine yönelik talep öncelikli olarak etrafındaki vassallerinden gelmiştir. Çünkü arkasında kanuni bir varis bırakmadan ölmesi bir takım belirsizlikleri de beraberinde getirebilirdi. Dönem Avrupasının yönetim biçimi olan feodal sisteme göre vassal tımarın sahibi olmuyor, yalnızca kullanımı hakkını elde ediyordu. Tımar hukukundaki “yaşadığı sürece” prensibi, tımar anlaşmasını imzalayan taraflardan herhangi birisinin ölmesi durumunda yapılan anlaşmanın sona ermesi anlamına geliyordu⁵ (Rödel, 1978: 1752-1755). Dolayısıyla evlilik fikrinin ilk çıkış noktası vassallerin tımarları hususunda yaşadıkları gelecek kaygısıdır. Rother'in evlenmeye karar vermiş olması “kiminle?” sorusunu da beraberinde getirmiştir. Çünkü Rother'in alelade bir kadınla değil, siyasi güç ve asalet bakımından kendisine denk bir kadınla evlenmesi gerekmektedir. Fakat Rother'in hüküm sürdüğü topraklar üzerinde böyle bir eş adayı mevcut değildir. Kralın hem akrabası hem de danışmanı olan kont Luppold Konstantinopol şehrinde yaşayan Kral Konstantin'in kızını eş olarak teklif eder. Fakat güzelliğiyle ünlü olan bu kıza talip olan herkes babası Kral Konstantin'in gazabına uğramakta ve hayatını kaybetmektedir.

“Yüce tanrı biliyor
bunun tehlikeli ve zahmetli olduğunu;
çünkü ona her talip olan,
anında kaybetti hayatını.”

“Doch Gott der mächtige weiss,
das ist gefährlich und mühevoll;
den jeder, der um sie geworben,
verlor sogleich sein Leben.”

İçerdiği büyük tehlikeye rağmen vazgeçilmemesi Rother'in bu evliliğe yüklemiş olduğu önemin göstergesidir. Hakkında hiç bir şey bilmediği bir gelin adayıyla evlenebilmek için böylesine bir riskin altına girilmesi hiç de mantıklı değildir. Fakat risk derecesi son derece yüksek olan bu girişim Rother'in en önemli derdinin tek çaresidir. Çünkü Rother'in kendisine denk bir kadınla evlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde saygınlığına gölge düşecektir. Fakat tehlike bununla da sınırlı değildir. Saygınlığı azalmış bir krala biat etmiş olan vasallerin saygınlığı da doğal olarak azalacağından,

⁵ Fakat uygulamada genellikle taraflardan birinin ölmesi durumunda da anlaşma ardıllar tarafından devam ettiriliyordu. (Rödel, 1978: 1752-1755)

vasaller krala karşı kin beslemeye ve hatta intikam duygusuna kapılabilirlerdi. Nitekim sarayında yapılan istişarede Rother bu çekincesini açıkça dile getirmektedir:

„Gerçekten korkuyorum,
bir kralın kızını
kendime eş aldığımda
evliğin sağlam olmamasından
ve sizin benden intikam almanızdan.“

„Ich fürchte ernstlich nur,
wenn ich die Tochter eines Königs
zu meiner Gattin mache
und dann die Ehe schlecht gedeiht,
dass ihr an mir Vergeltung übt.“
(König Roter, Mısra: 34-38)

Görüldüğü üzere Rother'in asalet bakımından kendisine denk bir kadınla evlenmesi kral ve vassaller arasındaki ilişki zemininin bozulmaması açısından da hayati bir önem arz etmektedir. Ayrıca denk bir adayla yapılan evlilik halk ve kral arasındaki ilişki bakımından da önemlidir. Zimmermann'a (1993: 36) göre o dönemde kralların kendilerine denk eşlerle evlenmeleriyle her iki ailenin en iyi özelliklerinin çocuklara aktarılacağı ve böylelikle doğan çocukların mükemmel özelliklere sahip hükümdarlar olacağı inancı halk arasında oldukça yaygındı. Bu yüzden yüksek sosyal statüdeki denk taraflar arasındaki evlilikler, onlardan doğacak nesillerin ellerini de yönetici olarak güçlendirmekteydi.

Kral Konstantin'in kızının seçilmesindeki bilinçli tercih evliliğin temelinde yatan gerekçenin siyasi olduğunu göstermektedir. Çünkü önce Kral Rother'in evlenmesi uygun görülüş ardından da ona uygun bir eş bulunmasına karar verilmiştir. Rother hiç görmediği bir kadına evlilik teklifinde bulunmaktadır. Gelin adayı son derece güzel olmasına rağmen, asıl belirleyici olan gelin adayının güzelliği değil, babası Konstantin'in sahip olduğu asalet ve güçtür. Zaten Rother'in öncelik verdiği ilk ölçüt de gelin adayının güzel, akıllı, cesur, vs. olması değil, asil ve kudretli bir soyun varisi olmasıdır.

“Asil bir kadın isterdim,
soyuyla
kudretli bir krala
eş olarak denk olsun.”

“Gern hätte ich eine edle Frau,
die durch ihr Herkunft
Einem mächtigen Könige
Als Herrin ebenbürtig ist.”
(König Roter, Mısra: 41-43)

Yine aracı olarak göndermeyi planladığı Kont Luppold ile yapmış olduğu konuşmada da ona “saygınlığımı arttırmama yardım et” (Hilf mir mein ansehen mehren, mısra: 112) ifadesini kullanarak bu evlilikten en büyük muradının siyasi itibarını arttırmak olduğunu ortaya koymaktadır.

Aşk konusuyla alakalı olarak “Gelin adayının bu evliliğe bakışı nasıldı? Destanın ilerleyen bölümlerinde Rother ve gelin adayı arasında duygusal bir yakınlaşma olmuş olabilir mi?” gibi sorular akla gelebilir. Bu soruların cevabı iki kahramanın prensesin odasında gizlice yaptıkları görüşmede gizlidir. Kendini Dietrich olarak tanıtan Rother gerek Konstantinapol şehrinde gerekse Konstantin'in sarayında zenginliği ve cömertliği ile büyük itibar kazanmıştır. Prens ile baş başa kaldıkları bir anda ona tercih yapma şansın olsaydı seninle evlenmek isteyenlerden hangisini seçerdin sorusunu yöneltmiştir. Aldığı cevap son derece nettir:

“Ama eğer seçme şansım olsaydı
bir kahramanla evlenirdim,
yollamış olduğum ulakları
şimdi burada, yalan söylemiyorum
babamın zindanlarında yatan.
Bu cesur kahramanın adı Rother
ve denizin öbür tarafında batıda yaşar.
Daima bakire kalmak istiyorum
onu alamazsam eğer.”

“Sollte ich aber wählen dürfen,
dann nehme ich einen Helden,
dessen Boten hier her kamen
und die nun hier, ich lüge nicht,
im Kerker meines Vaters liegen.
Der Kühne Held heisst Rother
und wohnt im Westen jenseits des Meeres.
Ich will auch immer Jungfrau bleiben,
wenn ich ihn nicht bekommen kann.”
(König Rother, Mısra: 2217-2225)

Konstantin’in kızı son derece nazik, cömert ve zengin olan, ürkütücü bir askeri güce sahip bulunan Dietrich ile değil, hiç görmediği, tanımadığı görünüşü, yaşı, karakteri hakkında hiç bir bilgiye sahip olmadığı Rother ile evlenmeyi tercih etmektedir. Rother hakkında bildiği tek şey ise onun Dietrich gibi güçlü bir vassalı bile sürgün edebilecek kudrete sahip bir kral oluşudur. Bu da açıkça Konstantin’in kızının Rother’le evlilik yapmakta ısrarlı oluşunun nedeninin aşk olmadığını göstermektedir. Aksine, bu ısrarın sebebi Rother’in devasa siyasi ve askeri gücüdür. Dolayısıyla gelin adayının tercihinde belirleyici etken duygusal değil, politik nedenlerdir. Zaten “Evliliklerin yapıldığı o günkü şartlar genellikle aşka çok fazla yer bırakmıyordu” (Bumke, 1986: 540). Bu duruma gönderimde bulunan bir başka işaret ise gelin adayının “anlatılmaz güzelliğidir” (mısra: 70). Normal şartlarda daha önemli bir motif olarak işlev görmesi gereken bu “anlatılmaz güzellik” destanın şekillenmesine en ufak bir etki dahi etmemektedir. Çünkü Rother’in önceliği gelin adayının güzelliği değil, sosyal statü bakımından kendisine eş değer olmasıdır. Konstantin’in kızının destanın kahramanlarından biri haline gelmesinin tek nedeni kralın kızı olmasıdır. Nitekim kendisinden “kralın kızı, Konstantin’in kızı” şeklinde bahsedilmesi ve adının destanın hiç bir yerinde geçmemesi, bir birey olarak önemsiz olduğunun göstergesidir. Kral Rother’in kendisine eş olarak Bizans prensesini seçmesine etki eden faktörler dönemin şartları da göz önüne alınarak dört başlık altında toplanabilir:

Kanuni bir varisin dünyaya getirilmesi: Rother’in soyunu devam ettirebilmesi ve krallığın kendi soyunda kalması kanuni bir mirasçının varlığına bağlıdır. Bunun için Rother Konstantin kızıyla hayatını birleştirerek çocuk yapma yolundaki ilk adımı atmaya tasarlamaktadır. Bu evlilikten doğacak çocuklar vasıtasıyla hem soyunun hem de hanedanın iktidarının devamı için gerekli asgari şartı yerine getirmiş olacaktır. Bunun yanı sıra halka güven telkin edilmesi gibi bir amaç da gözetilmektedir. Kralın Kanuni bir varis bırakmadan ölmesi taht kavgalarının başlamasına anlamına gelmekteydi. Hanedan mensuplarının tahtı ele geçirmek için birbirleriyle kıyasıya mücadele etmeleri halkın refah ve güvenliğini önemli ölçüde tehdit eden bir unsurdur. Yaşı küçük bile olsa kanuni bir kralın bulunması taht kavgaları olasılığını azalttığından halkın gelecekle ilgili kaygılarının bir nebze de olsa giderilmesi anlamına geliyordu.

Hâkimiyetini güçlendirmek: Orta Çağ Avrupası’nda merkezi otorite zayıftır. Merkezi otoritenin hâkimiyetini devam ettirebilmesi için kendisine sadık ve güçlü derebeylerine ihtiyacı vardır. Merkezi otoriteye karşı oluşan memnuniyetsizlik devamında sadakatsizlik ve hatta isyanı getirebileceğinden, vasallarının gönüllerinin hoş tutulması önemlidir. Kralın ölmesi durumunda kendi durumlarının ne olacağı sorusu tüm vasalların ortak problemidir ve Rother’in sarayında yüksek sesle dile getirilmeye

başlanmıştır. İleride daha büyük sorunlara yol açarak Rother'in iktidarını zayıflatma ihtimali bulunan bu durumun bir an önce ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Hâkimiyet alanını genişletmek ya da garanti altına almak: Orta Çağda hâkimiyet alanına genişletme yöntemlerinden birinin de evlilikler olduğu daha önce ifade edilmişti. İlgili destan incelendiğinde Rother'in hedeflerinin daha çok kendi ülkesinin iç sorunlarıyla alakalı olduğu hâkimiyet alanına genişletmek gibi bir kaygısının olmadığı görülmektedir. Akrabalık bağının kurulmasıyla iki büyük imparatorluğun çatışma ihtimalinin ortadan kalkması, Rother'in hüküm sürdüğü toprakların sınır güvenliğinin sağlanması anlamına da gelmektedir.

Güçlü bir müttefike sahip olmak: Evlilik aracılığıyla kurulan bu akrabalık bağı sayesinde hem dışarıdan kendisine yapılacak saldırılara hem de ülke içeride kendisine başkaldıracak vassallere karşı güçlü bir müttefike sahip olmak.

Görüldüğü üzere Rother'in siyasi bir evlilik yapmak için yeterince gerekçesi vardır. Hatta bu tür bir evliliğin tercih olmaktan çıkıp mecburiyet haline geldiğini söylemek yanlış olmaz. Ayrıca daha önce de bahsedildiği gibi, dönemin şartları Rother'in duygusal ya da cinsel dürtülerini tatmin edebileceği farklı evlilik veya evlilik tarzı birlikteliklere de imkân tanımaktaydı. Dolayısıyla bu tarz bir evlilik yapması kendi kişisel arzularında feragat etmesi anlamına gelmemekteydi.

7. Sonuç

Uygurluk tarihinin başlangıcından bu yana siyasi evlilikler bir güç devşirme veya pekiştirme yöntemi olarak kullanılmıştır. Kral Rother Destanı da güç pekiştirme amacıyla yapılmak istenen bir evliliğin kız isteme aşamasından sonra yaşananları konu edinmektedir. Bir yandan Türkiye'de pek tanınmadığını düşündüğümüz destan hakkında genel bir bilgi vermek, diğer taraftan da "iktidar aracı olarak evlilik" motifini incelemeyi hedefleyen bu çalışmadaki bütün bulgular, Kral Rother'in evliliğin tamamen siyasi çıkar elde etme odaklı olduğunu ortaya koymaktadır. Şanına layık bir gelin adayıyla evlenmemesi durumunda meydana gelebilecek gelişmelerin iktidarını sarsma ihtimali, onu böyle bir tercihe mecbur bırakmıştır. Ayrıca bu sayede elde edeceği kazanımlarda göz önüne alındığında, Rother son derece mantıklı davranarak içinde bulunduğu şartların gereğini yerine getirmiş ve siyasi bir evlilikte karar kılmıştır. Günümüz bakış açısıyla aşırı pragmatist görülebilecek bu durum, Orta Çağ Avrupasının normları üzerinden değerlendirildiğinde gayet anlaşılabilir bir konuma oturmaktadır. Eserde tamamen çıkar odaklı bu evlilik girişimine en küçük bir eleştiri dahi yöneltmemesi ve Rother'in tüm erdemleri bünyesinde toplamış bir kişilik olarak aksettirilmesi, destanın ortaya çıktığı dönemin dinleyici (daha sonra da okuyucu) kitlesi nezdinde de siyasi evliliklerin makbul olduğunun göstergesidir. Söz konusu eserde evlilik hem iktidarı korumanın hem de güçlendirmenin bir aracı olarak işlev görmektedir. Sadakat, vefa, ince zekâ, cesaret, adalet gibi kavramların çok belirgin olduğu ve sıklıkla vurgulandığı eserde, "aşk" gibi son derece önemli ve kullanışlı bir motifin kendine yer bulamamış olması da ilginç olmakla beraber anlaşılabilir. Eserde Rother ve Konstantin karakterleri üzerinden ideal ve kötü hükümdar arasındaki farkın gösterilmesi amacı da çok belirgin olduğundan, "aşk" gibi mantıktan ziyade duygulara hitap eden bir olgu, bir yöneticinin olmazsa olmazlarından biri olarak değerlendirilmemiştir.

Kaynakça

- Arak, H. (2006). Alman Halk Kahramanı Kral Rother İle Türk Halk Kahramanı Seyyid Battal Gazi'nin Tarihsel Gerçekliği. *Milli Folklor* 18. 72(2006), s. 47-57.
- Ayan, Engin. *Orta Çağ Türk Devletlerinde Hanedan Evlilikleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Brauers, P. (2011). *Hochzeitsbräuche*. Nordersdedt: Books on Demand GmbH.
- Bumke, J. (1986). *Höfische Kultur. Literatur und Gesellschaft im hohen Mittelalter*. Band 2. München: dtv.
- Demirkent, I. (1996). Haçlılar. *İslam ansiklopedisi*. Cilt: 14. (525-546). Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Goetz, H. W. (1991). *Leben im Mittelalter vom 7. bis zum 13. Jahrhundert*. München: C. H. Beck.
- Kägler, B. (2014). Dynastische Ehen in der Frühen Neuzeit: Partnerwahl zwischen Sozialprestige und Außenpolitik. *Geschichte in Wissenschaft und Unterricht* 64 (2014), s. 5–20.
- Kottje, R. (1990). Eherechtliche Bestimmungen der germanischen Volksrechte. *Frauen in Spätantike und Frühmittelalter*. (Ed. Werner, A.). Sigmaringen: Thorbecke, s. 211-220.
- Kramer, G. (1961). *König Rother*. Berlin: Verlag der Nation.
- Meier, F. (2005). Liebe, Lust und Leidenschaft im Mittelalter. Der Genderansatz als Zugang zum mittelalterlichen Geschlechtsverständnis. *OPUS W* 1(2005), s. 1-53. Erişim tarihi: 21.02.2018, <https://hsbwgt.bsz-bw.de/frontdoor/index/index/docId/5>. 31 Mart 2018.
- Mikat, P. (1971). Ehe. In: *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte*. Bd. 1. s. 809 – 833.
- Parlaz, S. (2013). Osmanlı Hanedan Evlilikleri Üzerine Bazı Notlar. *Tarih Okulu Dergisi*. 6. XV (2013), s. 57-89
- Rödel, V. (1978). Lehnware. *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte*. (Ed. Erler Von, A. und Kaufmann, E.) Band II. Sp. 1752-1755
- Schuhmacher, M. (1967). *Die Auffassung der Ehe in den Dichtungen Wolframs von Eschenbach*. Heidelberg: Winter.
- Schulze, H. K. (2000): *Grundstrukturen der Verfassung im Mittelalter*. Bd. 2. Stuttgart/Berlin/Köln: Kohlhammer.
- Theisen, J. (2017). *Erzählen im deutschen Mittelalter*. Tübingen: Utb.
- Van Eickels, K. (2007). Ehe und Familie im Mittelalter. Festrede zum "Dies academicus" der Otto-Friedrich-Universität Bamberg am 12. November 2007.
- Erişim tarihi: 20. 02 2018, https://www.uni-bamberg.de/fileadmin/uni/fakultaeten/ggeo_lehrstuehle/mittelalterliche_geschichte/Dateien/klaus/festrede_dies_academicus_2007.pdf.
- Von Bahder, K. (1884). *König Rother*. Halle: Max Niemeyer.
- Wolf, J. (2018). König Rother. *Universität Marburg*. Erişim tarihi: 30.04.2018, <https://www.staff.uni-marburg.de/~wolf2/hs-rother-ss2011.html>.
- Yeşil, Y. (2014). *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri*. Ankara: Grafiker.

Yıldırım, E. (2013). Antikçağda Evliliklerle Kurulan Müttefiklikler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 17 (1), s. 247-268.

Zimmermann, R. (1993). *Herrschaft und Ehe: Die Logik der Brautwerbung im König Rother*. Frankfurt am Main: Peter Lang.